ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ
ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

5. Sınıf

SOSYAL BİLGİLER

Etkinliklerin cevap anahtarı için karekodu okutun.

İÇİNDEKİLER

3

SB.5.3.3. Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını karşılaştırabilme

a) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını belirler.
b) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarının benzerliklerini listeler.
c) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarının farklılıklarını listeler.

15

SB.5.4.1. Demokrasi ve cumhuriyet kavramları arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme

a) Demokrasi ve cumhuriyet kavramlarının niteliklerini belirler.
b) Demokrasi ve cumhuriyet kavramları arasındaki ilişkiyi belirler.

21

SB.5.4.2. Toplum düzenine etkisi bakımından etkin vatandaş olmanın önemine yönelik çıkarımda bulunabilme

a) Etkin vatandaş olmanın önemine ilişkin varsayımda bulunur.
b) Etkin vatandaşın sahip olması gereken özellikleri listeler.
c) Etkin olan ve olmayan vatandaş özelliklerini karşılaştırır.
ç) Etkin vatandaş davranışlarının toplum düzenine etkisine yönelik tahminlerde bulunur.
d) Etkin vatandaş olmanın önemini toplum düzeni açısından değerlendirir.

32

SB.5.4.3. Temel insan hak ve sorumluluklarının önemini sorgulayabilme

a) Temel insan hak ve sorumluluklarının önemine yönelik merak ettiği konuları tanımlar.
b) Toplumsal hayatta insan hak ve sorumluluklarının önemine yönelik 5N1K tekniği kullanılarak sorular sorar.
c) Temel insan hak ve sorumluluklarının önemine ilişkin bilgi toplar.
ç) Temel insan hak ve sorumluluklarının önemine ilişkin topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.

A. ZAMAN YOLCULARI

Atatürk Ortaokulu'nda meraklı mı meraklı iki arkadaş vardı: Ayten ve Mehmet. Bir gün Sosyal Bilgiler öğretmenleri onlara heyecan verici bir görev verdi:

"Bugün bir zaman kapısından geçeceksiniz. Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerini ziyaret ederek onların ortak mirasa katkılarını, benzerliklerini ve farklılıklarını keşfedeceksiniz." Sınıfta iki özel alan oluşturuldu:

Mavi alan Mezopotamya medeniyetlerini,

Kırmızı alan ise Anadolu medeniyetlerini temsil ediyordu.

Ayten ve Mehmet önce mavi alana adım attılar ve kendilerini geniş bir Mezopotamya Ovası'nda buldular.

1. Durağımız: Mezopotamya

Sümerler:

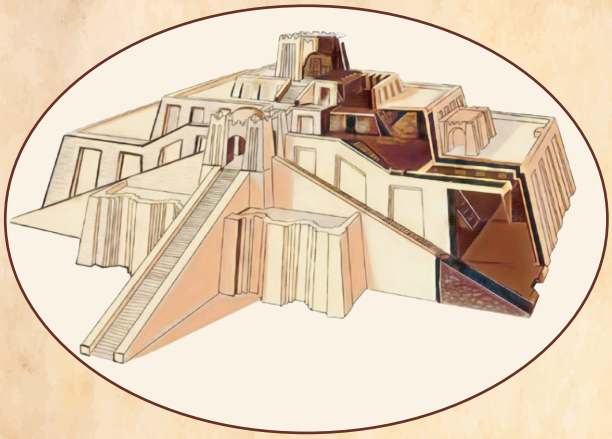

Karşılarında yükselen çok katlı devasa bir ziggurat vardı. Bu insanların ibadet ettikleri, öğrenme merkezi olarak kullandıkları, en üst katında gökyüzünü gözlemledikleri bir yapıydı.

Binaya yaklaştıklarında, çivi yazısıyla tablet hazırlayan genç bir öğrenci onları selamladı:

"Hoş geldiniz! Biz yazıyı burada geliştirdik. Yazıyı tabletler üzerine kaydediyoruz."

Bir gök bilimci zigguratın en üst katında Ay'ın hareketlerini gözlemlerken Ayten ve Mehmet'e gülümseyerek "Ay takvimini ilk kullananlar biziz."dedi.

Babiller:

Daha sonra zaman kapısından geçen Ayten ve Mehmet Babil ülkesine gittiler. Bir görevli onlara:

"Kralımız Hammurabi, herkes için katı ama düzen sağlayan kanunlar hazırladı. Bu kanunlar sayesinde toplumumuz düzen içinde yaşıyor." dedi.

Asurlar:

Zaman kapısından geçip Asur ülkesinin başkenti Ninova'ya gelen Ayten ve Mehmet büyük ve gelişmiş bir şehirle karşılaştılar. Burada sohbet ettikleri bir öğrenci onlara:

"Kralımız büyük bir kütüphane kurdu. Açılışa herkes davetli."dedi.

Daha sonra karşılaştıkları tüccar ise:

"Ben yarın Anadolu'daki ticaret kolonilerine mal götüreceğim. İsterseniz siz de gelebilirsiniz." dedi.

Bu sözleri duyan Ayten ve Mehmet hayranlıkla:

"Demek Mezopotamya'da hem bilim hem yazı hem de hukuk çok gelişmiş!" diyerek şaşırdılar.

2. Durağımız: Anadolu

Hititler:

Ayten ve Mehmet, kırmızı alana geçer geçmez kendilerini Hitit başkenti Hattuşa'da buldular.

Onları karşılayan şehir sakini, elindeki tabletleri göstererek:

"Biz günlük olayları, savaşları ve anlaşmaları bazen çivi yazısıyla bazen de hiyeroglif yazı ile kaydederiz. Böylece bilgiyi gelecek nesillere aktarırız. "dedi.

Bir görevli yanlarına yaklaşıp güler yüzle:

"Bizim yazılı kanunlarımız var, bunlar ağır olmayan genellikle para cezalarından oluşan kanunlardır." dedi.

Lidyalılar:

Ayten ve Mehmet daha sonra Lidya ülkesinin başkenti Sardes'e geldiler. Burada bir tüccarla karşılaştılar. Tüccar onlara:

"Ben Kral Yolu'nda ticaret yapıyorum. Bu yol, doğudan batıya uzanır ve ülkeleri birbirine bağlar." dedi

Mehmet:

"Lidyalıların neden bu kadar zengin olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum." diye düşündü.

Ayten'in dikkatini ise alışverişte paranın kullanılması çekti. Mezopotamya'da böyle bir şey görmemişti.

İyonyalılar:

Ayten ve Mehmet Sardes'ten sonra İyon ülkesindeki Milet şehrine geldiler. Şehrin sakinlerinden biri onlara:

"Bu topraklarda tarih, tıp, matematik gibi alanlarda çalışmalar yapıyoruz. Ayrıca deniz ticareti sayesinde başka ülkelerle bağlantı kuruyoruz." dedi.

1. **Metinden hareketle Mezopotamya ve Anadolu medeniyetleri arasındaki kültür, bilim, hukuk, ekonomi açısından benzerlikleri ve farklılıkları verilen tablolara yazınız.**

BENZERLİKLER	
Kültür	
Bilim	
Hukuk	
Ekonomi	

FARKLILIKLAR	
Kültür	
Bilim	
Hukuk	
Ekonomi	

2. Metne göre Lidyalıların neden zenginleştiğini yazınız.

.....

.....

.....

.....

3. Metne göre Sümerlerde zigguratın hangi alanlarda kullanıldığını yazınız.

.....

.....

.....

.....

4. **Ayten ve Mehmet'in Mezopotamya ve Anadolu'da gezdiği medeniyetleri verilen dilsiz haritada ilgili boşluklara yazınız.**

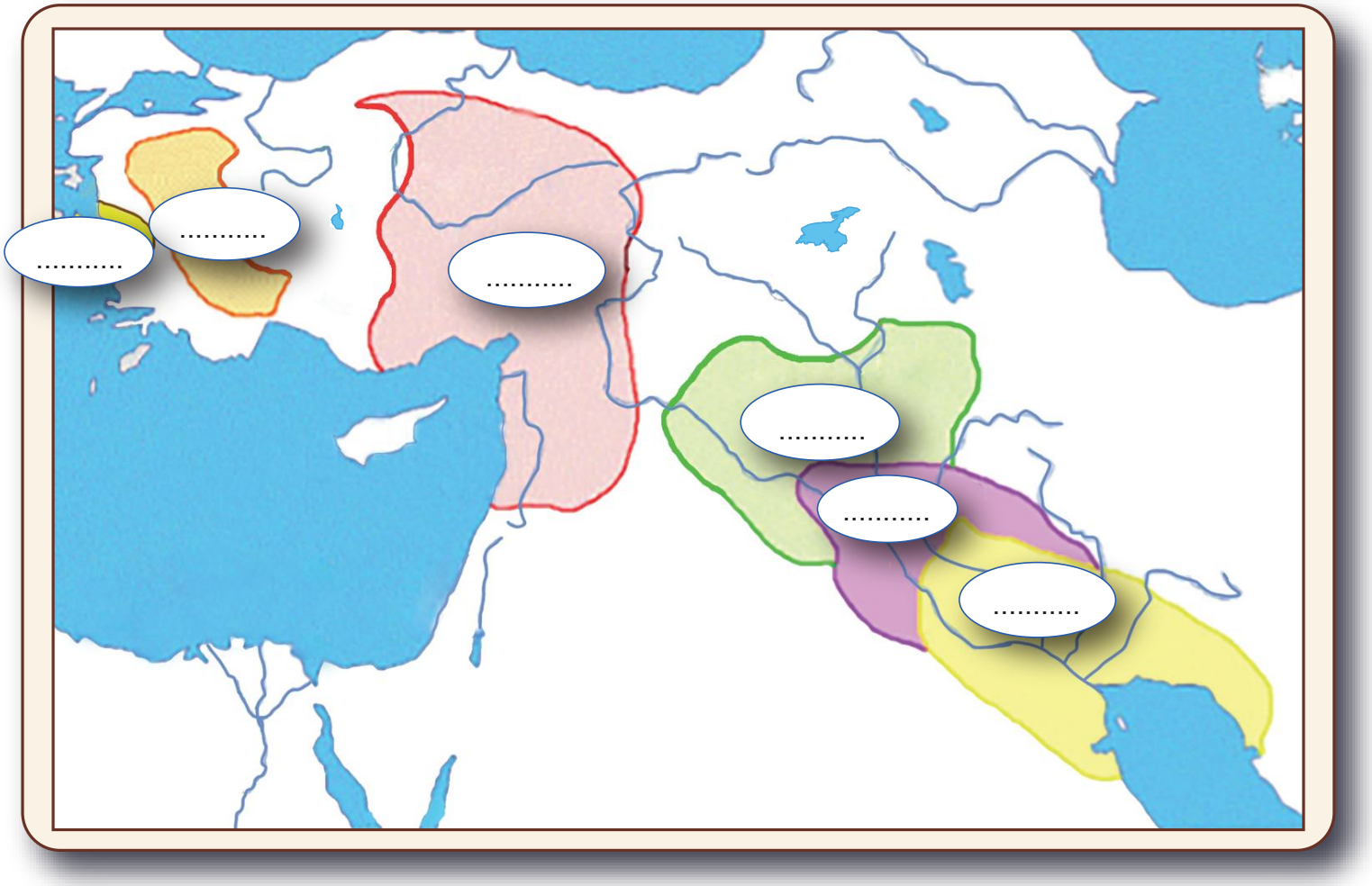

Mezopotamya ve Anadolu Medeniyetleri Dilsiz Haritası

B. **Ayten ve Mehmet, Babil ve Hitit ülkesini gezerken o ülkelerin kanunları ile ilgili aşağıdaki bilgileri topladılar. Bu bilgileri inceleyiniz ve ilgili soruları cevaplayınız.**

Hammurabi Kanunları'ndan Örnekler

Bir kişi, bir başkasını ölüm cezası gerektirecek bir suçla itham edip suçunu kanıtlayamazsa suçlayan kişi ölüm cezasına çarptırılırdı.

Hırsızlık yapan bir kişi yakalanırsa o kişi ölüme mahkûm edilirdi.

Bir kişi, toplumda kendisiyle aynı seviyedeki bir kişinin dişine zarar verirse zarar verenin de dişi çekilirdi.

Bir adam bir evde gedik açarsa, o gediğin önünde öldürülür ve o gediğe gömülürdü.

Hitit Kanunları'ndan Örnekler

Kölelere de para ödeyerek özgürlüğüne kavuşabilme ve evlenme hakkı tanınırdı.

Ölüm cezaları büyücülük ya da krala karşı gelme sonucu veriliyordu.

İdam cezası uygulayan bir toplum olan Hititler, işkenceye ise karşıydı.

Hırsızlık yapan dayak yer ve çaldığı malın üç katı gümüş öderdi.

Hititli bir tüccarı öldüren kişi, 100 gümüş bedel öderdi.

1. Verilen metinlere göre Hammurabi Kanunları ve Hitit Kanunları'nı insani açıdan karşılaştırınız.

.....

.....

.....

2. **Hammurabi Kanunları'nın kısasa kısas şeklinde uygulanmasını doğru buluyor musunuz? Cevabınızı nedeniyle birlikte yazınız.**

.....

.....

.....

3. **Bir toplumda adaletin sağlanması için cezalar sert mi yoksa onarıcı mı olmalıdır? Metinlerden örnek vererek açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A. Nerede Bu Medeniyetler?

Yeni mesaj x

Alıcı

Konu

Sevgili .....,

Ben, Uluslararası Ortak Miras Müzesi küratörü Profesör Bilgisever. Müzemizin birkaç bölümünü yeniliyoruz. Bu nedenle bazı eserleri depoya kaldırdık. Ancak çok büyük bir sorunumuz var! Depoya indiğimde yerlerde silinmiş haritalar, zarar görmüş maketler, kırık tabletler buldum. Bu durumda ziyaretçilerimize Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerine ait eserlerin bir kısmını sergileyemeyeceğiz. Yardımına ihtiyacımız var. Silinen haritaları tamamlamalı, bozulan maketleri yeniden inşa etmeli ve tabletlerdeki yazıları yeniden oluşturmalısın.

Yardımların için şimdiden teşekkürler, kolaylıklar dilerim.

Gönder A

Depoda zarar gören belgelerden biri medeniyetlerin gösterildiği harita, bu haritanın medeniyetlerin doğduğu toprakları göstermesi gerekiyor. Ama ne yazık ki silinmiş! Haritayı eski hâline getirmeniz gerekiyor.

- Fırat ve Dicle nehirleri arasını (Mezopotamya) yeşil renge boyayınız.
- Anadolu Yarımadası'nı turuncu renge boyayınız.
- Medeniyet merkezlerine ait etiketleri keserek haritada yerlerine yerleştiriniz.

HİTİTLER (ÇORUM/BOĞAZKÖY)

ASURLULAR (MUSUL ÇEVRESİ NİNOVA)

LİDYALILAR (MANİSA/SARDES)

İYONYALILAR (İZMİR/MİLET VE EFES)

Anadolu ve Yakın Doğu Dilsiz Haritası

Düşünelim Tartışalım

Mezopotamya'da taş yok, genellikle her yer toprak. Anadolu'da ise medeniyetlerden kalan devasa taş anıtlar görüyoruz. Sence medeniyetlerin bulunduğu yerlerin coğrafi özellikleri geleceğe bırakılan mirası nasıl etkiler?

B. Tarih ve Mühendislik

Sümerler, tanrılarına ulaşmak ve tahılları saklamak için gökyüzüne uzanan zigguratlar inşa ettiler. Anadolu'daki medeniyetler ise tarımı geliştirmek için su kemerlerini yaptılar. Bu görkemli yapıların ne işe yaradığını müzeyi gezen ziyeretçilere anlatan maketler de depoda zarar gördü. Farklı malzemeler kullanarak bu maketleri yeniden inşa etmelisiniz.

Malzemeler: Karton bardaklar, oyun hamuru, mukavva, pipetler, kâğıt, küçük top, bilye ve yapıştırıcı vb.

Mezopotamya Bölümü: Karton bardakları kullanarak katmanlı bir ziggurat inşa ediniz. En tepeye "Gözlemevi" (küçük bir top olabilir) yerleştiriniz. İnşa ettiğiniz zigguratın ortak mirasa katkısını özetleyen bir bilgi kartı hazırlayınız.

Yaptığınız maketin resmini yapıştırınız.	**Ortak Mirasa Katkısı**

Anadolu Bölümü: Pipet, oyun hamuru ve rulo kağıt kullanarak su kemerleri tasarlayınız. (Suyun bir noktadan diğerine akmasını sağlayan bir eğim olmalı.)

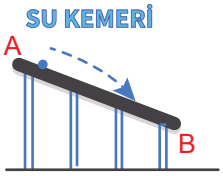

Yaptığınız maketin resmini yapıştırınız.	**Ortak Mirasa Katkısı**

Düşünelim Tartışalım

Anadolu ve Mezopotamya medeniyetleri bu yapıları inşa etmemiş olsalardı günümüzdeki mühendislik ve bilim alanları nasıl etkilenirdi?

C. Müze Gezgini

Ailenlenizle birlikte bir arkeoloji müzesini ziyaret ediniz veya T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "Sanal Müze" **uygulamasından sanal turlara katılınız.** https://sanalmuze.gov.tr/ **Müzeyi gezerken eserlerden birini belirleyiniz ve bu eserle ilgili ayrıntılı bilgi edininiz. Bu bilgilere göre seçtiğiniz eseri tanıtan** "Müze Gezgini Kartı"**nı doldurunuz.**

MÜZE GEZGİNİ KARTI

Seçilen Eser: .....

Hangi Medeniyete Ait?: .....

Ne İşe Yarıyordu?: .....

.....

Bugün Olsaydı Ne Olurdu?: .....

.....

Ortak Mirasa Katkısı: .....

.....

.....

.....

A. **Ahmet ile Defne sizlere yaşadıkları ülkelerle ilgili bilgiler verecekler. Onların verdiği bilgileri okuyunuz ve ilgili etkinlikleri yapınız.**

Ahmet'in Ülkesi

Merhaba benim adım Ahmet. Benim ülkem cumhuriyetle yönetilir. Bu yönetim biçiminde egemenlik millete aittir. Benim ülkemde devlet başkanı ve yöneticiler, halk tarafından belirli süreler için seçilir. Yönetim yetkisi bir kişiye ya da aileye değil, halkın iradesine dayanır. Anayasa ve yasalar ön plandadır ve herkes bu yasalara uymak zorundadır.

Benim ülkemde vatandaşlar seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Bu sayede halk, ülke yönetiminde söz sahibi olur. Cumhuriyet, bireylerin eşit yurttaşlar olarak kabul edilmesini sağlar ve toplumda adaletin sağlanmasına katkıda bulunur.

Defne'nin Ülkesi

Merhaba benim adım Defne. Benim ülkem demokrasi ile yönetilir. Benim ülkemde halk yönetime katılır ve karar alma süreçlerinde söz sahibidir. Halk, seçimler yoluyla yöneticilerini belirler ve yöneticileri denetleme hakkına sahiptir. Temel hak ve özgürlükler ülkemizin vazgeçilmez unsurlarıdır.

Benim ülkemde düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve katılım hakkı korunur. Farklı görüşlere saygı gösterilir, eşitlik ve çoğulculuk önemsenir. Azınlıkta kalanların hakları, çoğunluğun kararlarına karşı yasalarla korunur. Demokrasi, halkın sadece seçimlerde değil, günlük yaşamda da yönetime katkı sunmasını amaçlar.

1. Aşağıdakilerden hangisi, cumhuriyet ve demokrasi arasındaki ilişkiyi <u>en doğru</u> şekilde açıklar?

A) Cumhuriyet yalnızca devlet başkanının kim olacağını belirler, demokrasi ise sadece seçimlerden ibarettir.

B) Cumhuriyet, egemenliğin millete ait olduğunu ifade eder; demokrasi ise halkın yönetime katılma biçimini açıklar.

C) Demokrasi sadece cumhuriyetle yönetilmeyen ülkelerde uygulanır.

D) Cumhuriyet ve demokrasi birbirinden tamamen bağımsız yönetim biçimleridir.

2. Ahmet'in ülkesinde yöneticiler nasıl belirlenmektedir?

.....

.....

.....

3. **Defne'nin ülkesinde halk yönetime hangi yollarla katılmaktadır?**

.....

.....

.....

4. **Ahmet ve Defne'nin ülkelerinde yönetim biçiminde ortak olan özellikler nelerdir?**

.....

.....

.....

.....

5. **Demokrasinin yalnızca devlet yönetiminde değil, günlük yaşamda da nasıl uygulanabileceğini örnekler vererek açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

B. Aşağıdaki ifadelerin hangi ülkeye ait olduğunu kutucuklara çarpı (✘) koyarak belirtiniz. (Bazı ifadeler her iki metin için de ortak olabilir.)

	Ahmet'in Ülkesi	Defne'nin Ülkesi
Egemenliğin kaynağı millettir.		
Temel hak ve özgürlükler güvence altındadır.		
Yöneticiler belirli bir süre için seçilir.		
Farklı görüşlere saygı (çoğulculuk) esastır.		
Kanunların üstünlüğü ve eşit yurttaşlık vardır.		

1. **Ahmet,** "Yönetim bir aileye ait değildir." **diyor. Defne ise** "Azınlıkta kalanların hakları korunur." **diyor. Sizce bir ülkede yöneticilerin seçimle gelmesi, o ülkede her zaman herkesin özgür olduğu anlamına gelir mi? Metinlerdeki bilgilerden yola çıkarak açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Issız Ada'da Yönetim

Bir grup öğrenci, çıktıkları bir gemi yolculuğunda fırtınaya yakalanır ve kendilerini ıssız bir adada bulurlar. Adada hayatta kalmak için kurallara ve bir lidere ihtiyaçları vardır. İki farklı grup ortaya çıkar:

A. Issız Ada'da Seçim

A GRUBU

"Aramızdaki en güçlü kişi olan Kaan'ı lider seçelim. O ne derse onu yapalım, kuralları o koysun. O hastalanırsa yerine en yakın arkadaşı lider olsun. Bizim fikrimizi sormasına gerek yok, o bizi korur."

B GRUBU

"Hayır! Lideri hepimiz oylama yaparak seçelim. Kuralları da ortak bir konseyde belirleyelim. Lideri belirli bir süre için seçelim, beğenmezsek bir sonraki seçimde değiştirebilelim. Herkesin konuşma hakkı olsun."

1. Hangi grubun önerisinin adada huzuru ve adaleti daha uzun süre sağlayacağını düşünüyorsunuz? Nedenini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. B Grubu'nun önerisinde "demokrasi"**ye ait özelliklerin neler olduğunu yazınız.**

.....

.....

.....

.....

B. Issız Ada'daki yönetim sorunu çözüldü. Şimdi hayali ülkelerimizin yönetim biçimlerini inceleyelim.

Hayali Ülke 1

Bu ülkemizde devletin başında bir cumhurbaşkanı vardır. Seçimler yapılır ama her bir seçimde tek bir aday olur. Bu ülke tek bir parti ile yönetilir.

Hayali ülke 1 cumhuriyet midir? Metinden örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

Hayali ülke 1 demokratik midir? Metinden örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

Hayali Ülke 2

Bu ülkede yöneticiler belirli aralıklarla halk tarafından seçilir. Herkes düşüncesini özgürce söyler. Kadın-erkek herkesin yönetime katılma hakkı vardır. Yöneticiler halka hesap verir. Azınlığın da çoğunluk karşısındaki hakları kanunlarla korunur.

Hayali ülke 2 demokratik midir? Metinden örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

Atatürk'ün "Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir." **sözü hangi ülkeye daha uygundur? Metinden örnek vererek açıklayınız.**

.....

.....

.....

C. **Buraya kadar demokrasi ve cumhuriyet kavramlarını analiz ettiniz. Şimdi bu kavramların özelliklerini değerlendirmeniz gerekiyor.**

Aşağıdaki cümlelerden doğru olanlara "D" yanlış olanlara "Y" harfi yazınız.

( )	Her cumhuriyet yönetimi, mutlaka tam demokratiktir.
( )	Demokrasi sadece devlette değil, günlük hayatımızda ailede ve okulda da olur.
( )	Demokratik yönetimlerde halkın seçim yapmasına gerek yoktur.
( )	Demokratik yönetimlerde farklı düşüncelere saygı duyulur.
( )	Cumhuriyet yönetimlerinde yöneticilik babadan oğula geçer.
( )	Demokratik yönetimlerde yöneticiler belli süreliğine seçilir.
( )	Demokratik yönetimlerde kanunların uygulanmasına gerek duyulmaz.
( )	Sınıf başkanını seçerken oy kullanılması demokrasinin bir örneğidir.

A. ETKİN VATANDAŞ

5. sınıf öğrencisi Murat, okul dönüşü mahallesindeki parkın önünden geçerken parktaki salıncaklardan birinin kırık olduğunu fark etti. Küçük çocukların bu salıncağı kullandığını görünce bunun tehlikeli bir durum olduğunu düşündü. Çünkü biri düşüp yaralanabilirdi. Bazı insanların "Beni ilgilendirmez." diyerek parktan ayrıldığını, bazılarının ise bağırarak tartıştığını gördü. Ancak Murat, etkin bir vatandaşın sakin ve saygılı davranması gerektiğini biliyordu. Önce çocukları kibar bir şekilde uyardı ve salıncağı kullanmamalarını söyledi. Daha sonra parkın bakımından sorumlu olan belediyeyi arayarak durumu bildirdi. Yetkililere, parkın yerini ve kırık salıncağın durumunu açık ve doğru bir şekilde anlattı. Murat, bu davranışıyla hem sorumluluk almış hem de sorunun doğru ve yasal yollarla çözülmesine katkı sağlamış oldu. Murat'ın bu davranışı sayesinde park daha güvenli hâle geldi.

Siz de aşağıda verilen örnek olaylardaki durumlara etkin bir vatandaş olarak nasıl davranmanız gerektiğini boşluklara yazınız.

Örnek Olay 1: "Karanlık Sokak"

Akşam eve dönerken mahallenizdeki sokak lambalarının bozuk olması nedeniyle sokağın karanlık olduğunu fark ettiniz.

.....

.....

.....

Örnek Olay 2: “Market Alışverişi”

Marketten alışveriş yaptınız. Eve gelip fişi kontrol ettiğinizde, almadığınız bir ürünün fişe yazıldığını ve fazladan para ödediğinizi gördünüz.

.....

.....

.....

Örnek Olay 3: “Otobüs Sırası”

Otobüs durağında uzun bir kuyruk var. Herkes sırasını bekliyor. O sırada genç bir adam geldi ve sıranın en önüne geçmeye çalıştı.

.....

.....

.....

B. Yaşadığınız şehirde belediye başkanlığı tarafından toplumsal düzenin oluşturulması için belediye otobüslerinde sergilenmek üzere slogan yarışması düzenleniyor.

Siz de etkin bir vatandaş olarak yarışmaya gönderilmek üzere üç slogan yazınız.

C.. Aşağıda verilen görsellerden etkin vatandaşa ait olanları yeşile etkin olmayan vatandaşa ait olanları kırmızıya boyayınız.

A. **Kuzey ve Güney mahallelerinde çevre düzeni, vatandaşların davranışları gibi konularda bazı farklılıklar olduğu görülüyor. Bu mahallelerdeki durumları göz önünde bulundurarak vatandaşların davranışlarını ve kendi davranışlarınızı değerlendiriniz.**

KUZEY MAHALLESİ

Burada yaşayan insanlar son zamanlarda bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Mahallenin sokaklarında çöpler birikmiş olmasına rağmen kimse bu durumu önemsememektedir. Trafik ışıkları bozuk olduğu hâlde yayalar ve sürücüler dikkatli davranmamaktadır. Duraktaki insanlar sıraya girmeden otobüse binmeye çalıştığı için zaman zaman sorunlar olmaktadır. Bazı komşular yüksek sesle müzik dinlediği için mahallede sık sık tartışmalar yaşanmaktadır. Ayrıca engelli rampasının önüne park edilen araçlar, engelli bireylerin günlük yaşamını zorlaştırmaktadır.

GÜNEY MAHALLESİ

Burada yaşayan insanlar, çevreyi temiz ve düzenli tutmaya özen göstermektedir. Sokaklar tertemizdir ve mahallede bulunan geri dönüşüm kutuları düzenli olarak kullanılmaktadır. Otobüs durağında insanlar sıraya girerek birbirlerinin hakkına saygı göstermektedir. Parkta çocuklar güvenli bir şekilde oyun oynarken, yetişkinler düzenli bir çevrenin tadını çıkarmaktadır. Alışverişten dönen yaşlı bir komşuya poşetlerini taşıması için yardım eden mahalle sakinleri, dayanışma örneği sergilemektedir.

1. Hangi mahallede etkin vatandaş davranışlarına uygun durumlar vardır? Nedeniyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Babanızın işi dolayısıyla evinizi Kuzey Mahallesi'ne taşıdığınızı düşununuz.

Bu mahallede en çok zorlanacağınız durum ne olurdu?

.....

.....

.....

.....

.....

3. **Kuzey Mahallesi'nde yaşanan olaylar, vatandaşların hangi konularda birbirini düşünmediğini göstermektedir? Cevabınızı nedeniyle birlikte açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. **Eğer Güney Mahallesi'ndeki insanlar bir süreliğine Kuzey Mahallesi'ne taşınsaydı, sizce Kuzey Mahallesi'nde neler değişirdi?**

.....

.....

.....

.....

B. **Aşağıdaki tabloda bazı durumlar karşısında bir vatandaşın davranışlarına yönelik örnekler verilmiştir. Güney Mahallesi'nde yaşayan bir vatandaşın bu durumlar karşısında nasıl davranacağını tablonun ilgili bölümüne yazınız.**

Durum	Davranış örneği	Güney Mahallesi'nde yaşayan vatandaş davranışı
Sokak lambası yanmıyor ve gece çok karanlık.	Nasıl olsa biri belediyeyi arar. Hem bizim evin önü aydınlık, sorun değil!	
Marketten alınan ürün bozuk çıktı.	Zaten çok pahalı bir şey değil. Şunu çöpe atayım.	
Parktaki salıncaklar kırılmış.	Ben mi kırdım sanki. Kim kırdıysa yaptırsın!	
Çöpler konteynerin dışına atılmış. Kötü bir koku ve görüntü var.	Herkes dışına atmış zaten. Ben de şöyle bırakayım. Akşam alıyorlar, bir şey olmaz.	

C. **Aşağıdaki kartlarda Kuzey ve Güney mahallelerinde yaşayan bazı vatandaşlar ve davranışları verilmiştir. Kartları işaretli yerlerden keserek birini rastgele seçiniz.**

TOYGAR

Davranışlar: Vergi ödemez, kurallara sadece denetim varken uyar, oy kullanmaz, çevreyi önemsemez.

Topluma Etkisi: Toplum düzeni bozulur, kamu hizmetleri aksar, güvensizlik oluşur.

FATMA TEYZE

Davranışlar: Vergilerini düzenli öder, kanunlara uyar, üretim yapar, haklarını bilir.

Topluma Etkisi: Düzen, güven ve dayanışma artar.

TOPRAK

Davranışlar: Sürekli şikâyet eder, çözüm üretmez, sosyal medyada eleştirir, yere çöp atmaya devam eder.

Topluma Etkisi: Sorunlar devam eder, olumsuz örnek olur.

BANU

Davranışlar: Gönüllü çalışmalara katılır, yaşlı ve ihtiyaç sahiplerine yardım eder, ortak yaşam alanlarını korur, çevresindekilere örnek olur.

Topluma Etkisi: Dayanışma güçlenir, mahallede yardımlaşma kültürü gelişir.

Seçtiğiniz karttaki davranışları uygularsanız kendi mahallenizdeki vatandaşlar bu davranışlarınızı nasıl karşılar?

Seçtiğim kart: .....

Davranışlarım nasıl karşılanır?: .....

.....

.....

.....

Ç. **Siz de kendiniz için bir davranış kartı oluşturunuz. Hangi davranışlara sahip olduğunuzu ve bu davranışlarınızın topluma nasıl bir etkisi olduğunu yazınız.**

.....

Davranışlarım:

.....

.....

.....

.....

Topluma Etkisi:

.....

.....

.....

Sizin kartınızda etkin vatandaş özelliği göstermeyen davranışlar var mı? Varsa bunları değiştirmek için neler yapabilirsiniz?

.....

.....

.....

.....

D. **Güney Mahallesi ile ilgili bir gazete haberi yapılacak. Bu gazete haberini yaparken Güney Mahallesi'nin özelliklerini dikkate almalısınız. Haber metnine uygun görsellerle haberinizi zenginleştirebilirsiniz.**

BENİM GAZETEM

GÜNEY MAHALLESİNDE TOPLUMSAL HUZUR ZİRVE YAPTI!

Yapılan araştırmalar gösterdi ki, vatandaşların sorumluluklarını yerine getirmesi sonucunda Güney Mahallesi'nde .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

E. Hafta sonu ailenizle dışarı çıktığınızda çevrenizi gözlemleyiniz.

1. **Dışarıda gördüğünüz bir sorunu tespit ediniz ve aşağıdaki boşluğa yazınız.**

.....

.....

2. **Bu soruna etkin bir vatandaş olarak nasıl bir çözüm önerirsiniz?**

.....

.....

3. **Bu çözüm için hangi kuruma başvurursunuz veya bireysel olarak neler yaparsınız?**

.....

.....

4. **Sizce etkin vatandaş olmak, tüm toplum için önemli midir? Nedenini açıklayınız.**

.....

.....

.....

A. TERAZİ ORMANI

Terazi Ormanı'nda bir şeyler yolunda gitmiyor!

Adalet Terazisi sallanıyor ve ormanda yaşayan herkes bu durumun nedenini merak ediyor.

Siz de dikkatli bir gözlemci, güçlü bir soru avcısı ve adil bir orman hâkimi olacaksınız.

Bu yolculukta sizden beklenenler şunlar:

- Terazi Ormanı'nda yaşananları dikkatle inceleyiniz.
- Olayların nedenlerini anlamak için güçlü sorular üretiniz.
- Haklar ve sorumluluklar arasındaki dengeyi keşfediniz.
- Düşüncelerinizi kanıtlarıyla açıklayarak karar veriniz.

Her adımda düşünüp, sorgulamaya özen gösteriniz.

Unutmayınız! Adalet, düşünen ve sorumluluk alanların elinde güçlenir.

TERAZİ ORMANI

Bir zamanlar Terazi Ormanı adında düzenli ve huzurlu bir orman vardı. Bu ormanda hayvanlar, ormanın ortasında duran büyük Adalet Terazisi sayesinde birlikte uyum içinde yaşardı. Ormandaki hayvanlar bu teraziyi iyi tanırdı. Terazi, biri başkasının hakkını çiğnediğinde, bir iş yarım bırakıldığında ya da birilerinin huzuru bozulduğunda sessizce hareket ederdi. Kimse ona dokunmazdı ama herkes ne zaman hareket ettiğini fark ederdi.

Günlerden bir gün tavşan, ormandaki en taze havuçların hepsini topladı. Geride bıraktığı çöpleri temizlemedi, başkalarının payını düşünmedi. Bunu gören kaplumbağa, "Havuçları yedin ama bir şey unutmadın mı?" diye uyardı. O anda Adalet Terazisi yavaşça sallanmaya başladı.

Terazinin sallandığını fark eden bilge baykuş, tüm hayvanları topladı. "Bu terazi bize şunu hatırlatır," dedi: "Haklar ve sorumluluklar dengede olmazsa huzur bozulur." Orman sakinleri terazinin önünde durup düşünürken sincap söz aldı: "Ormanda güvenle yaşama hakkımız var ama başkalarının haklarına saygı göstermeyi bazen unutuyoruz." Baykuş başını salladı. "Demek ki eksik veya hatalı yaptığımız bir şey var!" dedi. Tavşan başı önde mahcup bir şekilde sessizce olan biteni anlamaya çalışıyordu.

Bir süre sonra karga, yuvasından başını çıkardı ve yavrularının gürültüden uyuyamadığını söyledi. Baykuş bunun üzerine arkadaşlarına dönüp, "Bir hakkı korumak için herkesin bazı sorumlulukları yerine getirmesi gerekir." dedi. Gürültü kesildi, herkes kendine çeki düzen verdi. Herkes daha özenli davranınca Adalet Terazisi yeniden dengede durdu.

Bilge baykuş son olarak şöyle dedi:

"Haklarımızı bilir ve sorumluluklarımızı unutmazsak, bu orman daha adil ve huzurlu bir yer olur."

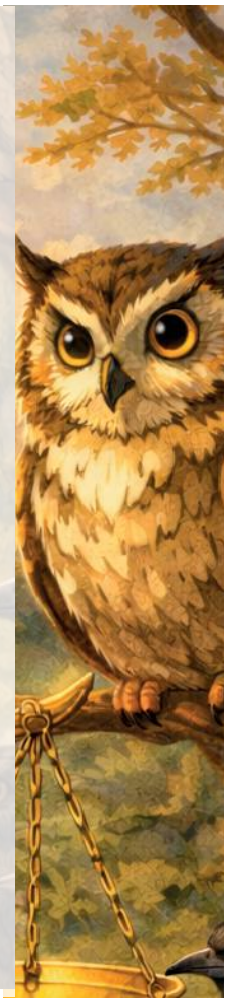

Terazi Ormanı'nda sizi düşündüren ve açıklığa kavuşturmak istediğiniz durumu kısaca belirtiniz.

.....

.....

B. 5N1K İLE SORU OLUŞTURUYORUM

Terazi Ormanı'nda bozulan dengeyi hak ve sorumluluk çerçevesinde anlamak için güçlü sorular üretebilen bir soru avcısına ihtiyaç var. Göreviniz metinden anladıklarınızdan yola çıkarak 5N1K soruları üretmek.

Ne?

.....

.....

Nerede?

.....

.....

Ne zaman?

.....

.....

Nasıl?

.....

.....

Niçin?

.....

.....

Kim?

.....

.....

Yazdığınız 5N1K sorularından en önemli olduğunu düşündüğünüz soruyu nedenleriyle birlikte yazınız.

.....

.....

.....

.....

C. TERAZİ ORMANI'NDA DENGE YENİDEN KURULMAYI BEKLİYOR!

Terazi Ormanı'nda gerçekleşen olaylardan yola çıkarak, orman sakinlerinin haklarıyla ilgili durumları adalet terazisinin sol kefesine, ormanın huzuru için yerine getirilmesi gereken sorumlulukları ise sağ kefesine yerleştiriniz.

Bakalım teraziyi dengeye getirebilecek misiniz?

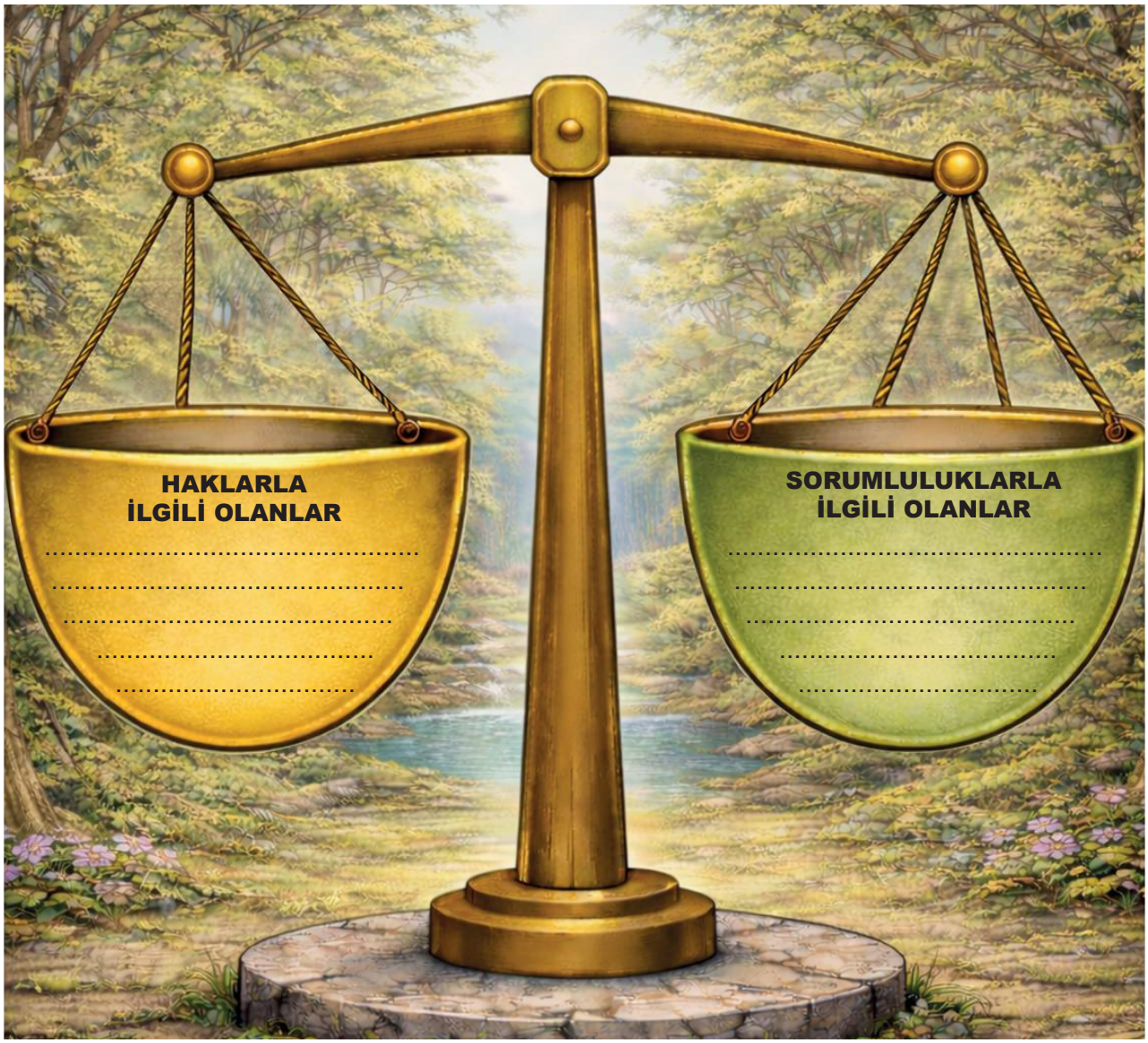

Teraziye yerleştirdiğiniz hak veya sorumluluk örneklerinden birini seçiniz.

Bu bilginin metinde hangi olay, konuşma ya da davranışla ilişkilendirildiğini yazınız.

.....

.....

.....

Ç. TERAZİ ORMANI MAHKEMESİ

Bu bölüme gelene kadar yaptığınız çalışmalarda;

- Metindeki durumları incelediniz.
- Haklar ve sorumluluklarla ilişkilendirdiniz.
- Terazinin neden hareket ettiğini düşündünüz.

Terazi Ormanı'nda yaşananlardan sonra "Ormanda yaşanan sorunların çözümü için sadece tavşanın davranışını değiştirmesi yeterlidir." kararı verildi.

Sizce bu karar adil midir? Gerekçenizi metinden ve terazide yer verdiğiniz örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bir Arada Yaşamak

Mustafa, akşam ödevlerini bitirdikten sonra salonda biraz dinlenmek istedi. O sırada apartmanın üst katından yüksek sesler geliyordu. Birileri geç saate kadar gürültü yapıyor, televizyon sesi tüm dairelerde duyuluyordu. Mustafa'nın annesi de telefonu daha iyi duyabilmek için başka odaya geçti.

Bir süre sonra apartman kapısı açıldı. Komşulardan biri çöpleri kapının önüne bırakmıştı. Çöp poşetinden sızan su merdivenlere yayılmıştı. Apartmandan çıkan yaşlı bir komşu merdivenleri inerken dikkatle yürümek zorunda kaldı.

Ertesi gün Mustafa, apartmanın girişinde asansörün önüne bırakılmış bir bisiklet fark etti. Asansörü kullanmak isteyenler bisikleti kenara çekmek zorunda kaldı. Mustafa, bu durumun neden sık sık yaşandığını düşündü.

Mustafa'nın yaşadığı apartmanda gerçekleşen olaylar, aslında herkesin günlük yaşamını etkiliyordu. Gürültü, ortak alanların kullanımı ve başkalarını düşünmeden yapılan davranışlar, Mustafa'yı düşündürüyordu.

Mustafa şu soruların cevaplarını aramaya başladı:

➢ Birlikte yaşarken nelere dikkat etmeliyiz?

➢ Bir kişinin davranışı başkalarını nasıl etkiler?

➢ Herkesin rahat edebilmesi için neler gereklidir?

A. Mustafa'nın yaşadıklarına benzer durumlarla siz de günlük hayatınızda karşılaşmış olabilirsiniz. Yaşadığınız yerde bir günlük gözlem yaparak, dikkatinizi çeken ve gözlemlediğiniz üç durumu aşağıdaki kutulara yazınız.

BİRİNCİ GÖZLEM	İKİNCİ GÖZLEM	ÜÇÜNCÜ GÖZLEM

Gözlemlediklerinizi arasında sizi en çok düşündüren durumu nedenleriyle birlikte açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

B. Gözlemlediğiniz durumlardan birini seçerek bu durumla ilgili aşağıdaki başlıklara uygun sorular yazınız. Yazdığınız sorulara cevap bulmak için araştırma yapmanız gerekiyor. Kaynaklarınızı dikkatle inceleyiniz ve öğrendiğiniz bilgileri kendi cümlelerinizle tabloda verilen ilgili alana yazınız.

Yararlanacağınız kaynaklar şunlar:

- Kitap
- Evdeki bir yetişkinle kısa bir röportaj
- Dijital kaynak

Başlıklar	Benim Sorularım	Kullandığım Kaynak	Öğrendiğim Bilgi
Yaşanan durum			
Durumdan etkilenenler			
Durumun yaşandığı mekân			
Durumun yaşandığı zaman			
Durumun önemi			
Yapılması gerekenler			

C. Gözlemlediğiniz sorunlardan yola çıkarak aşağıdaki tabloda verilen yerlere hak ve sorumluluk ile ilgili birer cümle yazınız.

Gözlemlediğim Sorunlar	Hak	Sorumluluk

Ç. Elde ettiğiniz bilgileri farklı kaynaklardan topladınız. Topladığınız bu bilgileri gözden geçiriniz ve aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Öğrendiğiniz bilgilerdeki durumlardan en çok karşılaştığınız üç tanesini yazınız.

.....

.....

.....

2. Öğrendiğiniz bilgiler içerisinde başkalarının haklarını etkileyen durumlardan üç tanesini yazınız.

.....

.....

.....

3. Öğrendiğiniz bilgilerden en güvenilir bulduğunuz bilgiyi yazınız ve neden güvenilir bulduğunuzu açıklayınız.

.....

.....

D. Şimdi aşağıda verilen adımları takip ederek “BİRLİKTE YAŞAMANIN ALTIN KURALLARI” **başlıklı kısa bir metin yazmanız gerekiyor.**

1. Seçtiğim günlük durum
2. Bu durumla ilgili hak
3. Bu durumla ilgili sorumluluk
4. Neden önemli olduğunu düşünüyorum?
5. Ben olsaydım nasıl davranırdım?

BİRLİKTE YAŞAMANIN ALTIN KURALLARI

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

E. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Birlikte yaşarken kurallara uyulmazsa neler yaşanabileceğini nedenleriyle birlikte açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Sizce neden herkesin hem hakları hem de sorumlulukları vardır? Gerekçenizle birlikte yazınız.

.....

.....

F. Etkinliği tamamladınız, şimdi kendinizi değerlendirmelisiniz.

Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

Unutmayınız, bu bölümde doğru ya da yanlış yoktur; önemli olan kendinizi dürüstçe değerlendirmenizdir.

Kendimi Değerlendiriyorum	Evet	Kısmen	Hayır
Yaşadığım çevrede birlikte yaşamla ilgili sorunları gözlemledim.			
Gözlemlediğim sorunlarla ilgili uygun sorular oluşturdum.			
Sorularımın cevaplarını farklı kaynaklardan araştırdım.			
Hak ile sorumluluk arasındaki farkı ayırt edebildim.			
Birlikte yaşamanın neden birtakım kurallar gerektirdiğini anladım.			

Kendinizi eksik bulduğunuz bölümler var mı? Varsa bunları nasıl düzeltebileceğinizi değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

NOTLAR